

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА БЕЗПЕКИ

DOI <https://doi.org/10.32837/app.v0i65.313>
УДК 327.56 (519.5)

Кан Ден Сік
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2191-4210>
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри корейської філології
Київського національного лінгвістичного університету,
член Консультативної Ради з питань мирного та демократичного об'єднання Кореї

МІЖКОРЕЙСЬКІ ВІДНОСИНИ: СУЧАСНИЙ ОГЛЯД

Історія міжкорейських відносин вже налічує понад 70 років і зазнала багато складних і кризових моментів, але становище, яке склалося нині, можна вважати одним із найбільш доле-носних, від нього суттєво залежить майбутнє Корейського півострова. Складність становища полягає ще в тому, що часу на обдумування й ухвалення рішень практично немає. За минулі 10 років і після світової фінансової кризи Республіка Корея стала економічно сильнішою, зміцнила свою обороноздатність і на цій основі тепер необхідно створити незворотний стабільний мирний порядок на Корейському півострові.

Однак нині створення мирного процесу знаходиться під загрозою. За твердженням лідера Північної Кореї Кім Чен Ина, якщо США не підуть на більш конструктивні компромісні заходи, то Північна Корея змушена буде обрати інший шлях. Цей інший шлях може принести загрозу конфронтації у відносинах між обома корейськими державами, природно посилиться і ситуація в Північно-Східній Азії, і, швидше за все, повернеться нова епоха холодної війни, тому так званий «новий шлях», абсолютно неприйнятний для Південної Кореї

Президент Республіки Корея Мун Дже Ін сказав, що ми маємо знайти свій шлях, який вигідний для всього корейського народу, і для цього ми маємо виробити своє бачення вирішення корейської проблеми (Go Yu Hwan, 2020, с. 7–8). Однак з історії ми знаємо, що хоча рішення корейської проблеми належить корейцям, через геополітичні чинники Корейський півострів дуже сильно схильний до міжнародного впливу. Зрозуміло, що для встановлення мирного процесу і вирішення корейської проблеми дуже важлива підтримка і сприяння міжнародного співтовариства, насамперед підтримка тих країн, які залучені в корейську проблему. Як відомо, позиції сильних держав навколо Корейського півострова ясні: вони бачать об'єднання Кореї в далекому майбутньому. Іншими словами, з огляду на свої національні інтереси вони не зацікавлені у воз'єднанні Кореї. Безумовно, минулий 2019 рік був дуже напруженим у плані міжнародних відносин, після успішного 2018 року, здавалося, ось-ось вже настане епоха мирної співпраці на Корейському півострові, але через розбіжності в так званому «методі підрахунку» США – КНДР нависла загроза відродження періоду холодної війни. Новий шлях, який може вибрати Північна Корея, може виявитися, м'яко кажучи, не зовсім вигідним для корейського народу. Північна Корея чітко показала, що не піде на поводу США і буде твердо стояти на позиції поетапної і паралельної денуклеаризації. І США теж, схоже, не збираються відмовлятися від своїх позицій і навряд чи виберуть більш м'який компромісний варіант продовження переговорного процесу з денуклеаризації. Таким чином, ситуація на Корейському півострові знову повернулася до 2017 року. Наприкінці 2019 року південнокорейська газета

«Кьосу сінмун» (газета для професорів) щодо ситуації, яка склалася на Корейському півострові, висловилася афоризмом «коимьон дідьо», що означає наявність двох голів при одному тілі. Афоризм означає, що одна голова знищила другу голову, щоб залишитися головною, а зрештою, все тіло померло. Адже Північна і Південна Корея – це єдиний соціум, який був штучно розділений на дві частини.

Події 2019 року чітко показали, що провідна роль та ініціатива має належати корейському народу. Ще в далекому 1998 році вчений корезнавець В.Д. Тихомиров у книзі «Корейські проблеми і міжнародні чинники» писав, що корейську проблему мають вирішувати самі корейці, а навколишні країни мають сприяти ззовні возз'єднанню Кореї (Тихомиров, 1998, с. 48).

Очевидно, 2020 рік стане вирішальним у розв'язанні процесу денуклеаризації, а значить, і встановленню міцного і стабільного миру на Корейському півострові. Як відомо, 2020 рік дуже важливий для всіх корейців: це і 70-річчя початку Корейської війни і 20-річчя прийняття історичної спільної декларації про мир і співробітництво між Республікою Корея і КНДР (15 червня 2000 року). Президент Республіки Корея Мун Дже Ін 30 вересня 2019 року сказав, що всі корейці мають докласти максимум зусиль, щоб у 2032 році організувати проведення спільно з КНДР літніх олімпійських ігор.

2019 рік видався дуже складним не тільки для Корейського півострова, але і для усього регіону Північно Східної Азії. Це і застій економіки, торгова війна між США і Китаєм, нестійке економічне становище в Республіці Корея, криза переговорних процесів між США і КНДР, криза відносин між Республікою Корея і КНДР, зростання впливу Китаю в Північно-Східній Азії, посилення впливу Росії на Далекому Сході, дипломатичні і економічні розбіжності між Республікою Корея і Японією, Китаєм і Японією. Іншими словами, зовнішня і внутрішня політика країн Північно-Східної Азії піддається сильним трансформаціям, нова південнокорейська стратегія Північної Кореї і нова північнокорейська стратегія Південної Кореї, в основі якої лежить потужна економічна співпраця, вигідна обом сторонам Корейського півострова, адже дасть змогу Північній Кореї почати економічну реформу і Південній Кореї – увійти в членство найсильніших країн світу і стане найкоротшим шляхом входження в макроекономічну епоху. Як зовнішньополітичною, так і внутрішньополітичною стратегією обох країн є створення мирної стабільної обстановки на Корейському півострові, причому міжкорейські відносини мають стати незалежними змінними в процесі прийняття стратегії, необхідні позитивні і креативні способи вирішення проблеми.

2019 рік показав нам серйозні відмінності в нинішніх процесах денуклеаризації між США і КНДР. Багато дослідників політики налаштовані песимістично щодо компромісного рішення між США і КНДР, змоги Республіки Корея знайти вихід із тупикової ситуації. Та й з огляду на далеко не теплі відносини між Республікою Корея і КНДР, необхідно знайти спосіб їх поліпшення. Як відомо, однією з попередніх умов для відновлення переговорного процесу між Республікою Корея і КНДР є припинення спільного великомасштабного військового навчання США – Республіка Корея. Нині багато військових фахівців із Південної Кореї стверджують, що навчання проводити необхідно для безпеки країни. Природно, що є інші думки – все залежить від поглядів на цю дилему і способи її вирішення. Для того щоб прийняти правильне рішення, необхідно зрозуміти, які є відмінності в розумінні та тлумаченні проблем у корейських відносинах, і залежно від цього вирішувати, яких заходів необхідно вжити для відновлення нестабільних відносин і що є найкращим способом. Іншими словами, потрібні дієві відповідні стратегічні рішення, насамперед, із боку Південної Кореї.

Нині міжкорейські відносини характеризуються безперервними звинуваченнями і критикою Південної Кореї з боку Північної Кореї і відмовою від будь-яких контактів із Південною Кореєю. КНДР навіть відмовилася прийняти гуманітарну допомогу у вигляді 50 000 тон зерна.

У чому полягає невдоволення Північної Кореї? По-перше, Південна Корея у процесі підготовки Ханойського саміту не змогла чітко донести думку Трампу і прояснити позицію США. По-друге, Південна Корея не виконує рішення спільної декларації 2018 року щодо економічного співробітництва і тим самим показала свою залежність від США, тобто що вона не може прийняти самостійного рішення. По-третє, Південна Корея згідно з планом переозброєння різко збільшила витрати на оборону країни і продовжує проводити провокаційні спільні

навчання з США і купувати надсучасні винищувачі F-35 стелс. По-четверте, у зв'язку з тим, що РК не може грати роль посередника між США і КНДР, Північна Корея оголосила, що не потребує таких посередників. По-п'яте, всі непорозуміння і незгоди під час переговорних процесів між США і КНДР висловлюють у бік Південної Кореї.

Таким чином, у ситуації, коли Північна Корея практично повністю ігнорує уряд, Південній Кореї для того, щоб стати ініціатором мирного перетворення Корейського півострова і дійсним посередником у переговорному процесі між США і КНДР, необхідно:

- 1) чітко визначити позиції в рамках договору з США, не йти сліпо за США, відстоювати свої позиції і тим самим показати самостійність і рівноправність у відносинах;
- 2) запропонувати США відкласти проведення спільних навчань між США і Республікою Корея, незважаючи на те, що фахівці вважають необхідним проведення спільних навчань;
- 3) почати економічне, соціально-культурне співробітництво з Північною Кореєю з відновлення туризму на гору Кимгансан і Кесонського промислового комплексу.

Без проведення таких заходів Північна Корея навряд чи сяде за стіл переговорів із Південною Кореєю.

Природно, що переговорний процес суттєво залежить і від США, але поки невідомо, коли США сяде за стіл переговорів, чи повернеться Північна Корея в стан 2017 року, чи продовжить переговорний процес, початий у 2018 році. Таким чином, на думку багатьох дослідників, 2020 рік має стати визначальним. Звичайно, американські міжнародні санкції будуть тривати, поки не настане переломний момент, та й роль Південної Кореї теж, можна сказати, має межі. Варто також очікувати значного погіршення обстановки всередині Північної Кореї, і тому є ймовірність, що Північна Корея візьме курс на відродження економіки власними силами за підтримки Китаю і Росії. У такому разі дії Північної Кореї будуть вельми обмеженими. Що стосується Південної Кореї, очевидно, необхідно буде дотримуватися принципу незалежності економіки від політики, але, як відомо, США проти економічного співробітництва між Республікою Кореєю і КНДР, поки не будуть зняті санкції з Північної Кореї, тому уряду Мун Дже Іна знову необхідно буде вирішувати дилему: зважати на політику США, як і раніше, або проігнорувати думку союзника і почати економічне співробітництво з Північною Кореєю. Крім того, Південній Кореї необхідно врахувати факт різкого зближення КНДР із Китаєм і Росією, причому не тільки у сфері економіки, а й у політичній та сфері безпеки. Ці три країни можуть утворити потужний трикутник для вирішення питання денуклеаризації по-своєму. У такому разі Південна Корея однозначно буде поза участю в процесі денуклеаризації, економічної реформи в Північній Кореї. Наслідки такого повороту для Південної Кореї значитимуть, що відносини з Північною Кореєю будуть недружними, РК втратить перспективний ринок збуту і сферу входження капіталу, нових технологічних розробок і, звичайно, здійснення мрії всіх корейців – возз'єднання Кореї.

Багато фахівців вважають, що настала вирішальна пора, коли Південна Корея має проявити розумну рішучість і почати економічне співробітництво з Північною Кореєю, а почати треба з відновлення туризму на гору Кимгансан і роботи Кесонського промислового комплексу. У ситуації, що склалася, щоб Північна Корея сприйняла Південну Корею як каталізатор відновлення світового порядку і як посередника в переговорних процесах між США і КНДР, РК має чітко та розумно сформулювати свою позицію і в переговорах із США ясно викласти свою позицію і показати свою неупередженість і справедливість. Але для здійснення такого вчинку всередині Південної Кореї має бути створена атмосфера єдності і згуртованості опозиційних та керуючих сил. Останні вибори до національного парламенту Республіки Корея показали, що правляча сила здобула перемогу і тепер все залежить від президента Мун Дже Іна. Чи вистачить сміливості та волі для прийняття такого доленосного рішення для всіх націй?

У процесі мирного врегулювання проблеми Корейського півострова важливу роль відіграє фактор часу. Недарма кажуть: на все свій час. Так і в переговорному процесі з денуклеаризації не можна заперечувати важливість фактора часу. Нині багато політиків і дослідників ставлять запитання, на кого грає час, беручи до уваги труднощі, яких зазнає Північна Корея в економіці через санкції з боку міжнародного співтовариства, і майбутню передвиборну кампанію в США.

Багато американських та південнокорейських політиків замість об'єктивного аналізу озвучують бажані результати і думають, що час грає на них. Як відомо, час до адміністрації Трампа грав на Північну Корею, бо вона встигла завершити програму створення потужного ракетно-ядерного озброєння. Після вступу адміністрації Трампа і початку переговорних процесів щодо денуклеаризації Корейського півострова здавалося, що час грає вже проти Північної Кореї, адже діють жорсткі міжнародні санкції, Китай підтримує санкції щодо Північної Кореї, а Південна Корея нерішуча щодо втілення спільної Пханмунджомської декларації 2018 року. Усі ці фактори, здавалося, грають на користь Трампа. Здавалося, що ось-ось почнеться процес денуклеаризації Корейського півострова «по-американськи». Однак, незважаючи на успішний саміт у Сінгапурі в 2018 році, нині спостерігається застій у переговорному процесі після невдалого Ханойського саміту в 2019 році.

Північна Корея оголосила, що якщо США до кінця 2019 року не запропонує конструктивної пропозиції щодо переговорному процесу, то вона піде на новий шлях денуклеаризації, а це означає, що час знову почав грати на стороні Північної Кореї, бо вона прийматиме остаточне рішення. Як відомо, після саміту Росія – КНДР у Владивостоці Північна Корея зажадала від США нового формулювання підрахунку і компромісу в договірному процесі з денуклеаризації. Однак після невдачі переговорного процесу в Стокгольмі у жовтні 2019 року, схоже на те, що регулятором часу знову стане Пхеньян. Усі чекають наступного ходу Північної Кореї і сподіваються, що шлях, який обере Пхеньян, не буде, принаймні, суперечити мирному перетворенню Корейського півострова.

Очевидно, у 2020 році і не пізніше 2021 року створиться образ «нового шляху», тобто нового підходу КНДР щодо процесів денуклеаризації, адже реалізацію прийнятого на 7-му з'їзді Трудової Партії Кореї рішення про проведення економічної реформи без прийняття кардинальних рішень важко буде здійснити. Таким чином, час знову на боці Північної Кореї, але варто підкреслити, що лідеру Північної Кореї надано не так вже й багато часу. Автор книги «Фактфулнес» («Factfulness») Ханс Рослінг (Hans Rosling) стверджував: «Інстинкт засудження – це інстинкт чіткого і точного з'ясування причини негативного явища». Іншими словами, настав час припинити засудження і з'ясувати ситуацію, в яку потрапила Північна Корея.

Згідно з даними південнокорейського банку Хангукинхен, економічна і соціальна ситуація, в яку потрапив лідер КНДР Кім Чен Ин, досить складна і хитка. Так, валовий національний продукт у 2018 році порівняно з 2017 роком скоротився на 4,1% і в 2017 році порівняно з 2016 роком ВВП впав на 3,5%. Таким чином, протягом двох років економіка Північної Кореї показує спад. Такі явища спостерігаються вперше з початку 2000-х років. Якщо загальний торговий оборот Північної Кореї у 2014 році становив 7 млрд. 610 млн. доларів США, то 2015 року – 6 млрд. 250 млн. доларів, у 2016 році – 6 млрд. 550 млн. доларів, у 2017 році – 5 млрд. 550 млн. доларів, а в 2018 році вже – 2 млрд. 840 млн. доларів. Різко впав експорт та в 2018 році становив лише 240 млн. доларів, тобто скорочення порівняно з 2017 роком на 86,3% (Gim Jin Hwan, 2019, с. 27).

Безумовно, це пов'язано з санкціями, через що різко скоротився експорт гірничорудної та текстильної продукції. Звичайно, більшість населення Північної Кореї вірить, що в цьому винні санкції, але деяка частина населення незадоволена падінням економіки. Ясно, що всі ці фактори не зміцнюють позицію лідера Північної Кореї. У ситуації, що склалася, для зміцнення позиції лідера КНДР у Кім Чен Ина є два варіанти:

1) досягти позитивного результату в переговорах із США, звільнитися від санкцій і таким чином поживити економіку;

2) підтримати апарат управління режиму за допомогою пропаганди і переконання.

Отже, у зв'язку зі сформованим станом економіки і соціальними проблемами в лідера КНДР є варіант або припинити переговори із США з денуклеаризації, або прийняти варіант «Б», яким є «новий шлях». Але як уже підкреслювалося, хоча час на стороні Північної Кореї, його дуже мало. Тобто, висловлюючись термінологією шахістів, Кім Чен Ин знаходиться в цейтноті. Тому, на наш погляд, максимум до кінця 2020 року мають відбутися кардинальні зміни в переговорних процесах із денуклеаризації. Ситуація ускладнюється тим, що в 2020 році в бесіді з відповідальними партійними керівниками лідер КНДР підкреслив, що

інтереси народу перш за все. Тому лідер Північної Кореї докладає максимум зусиль для підняття добробуту народу.

У ситуації, що склалася на Корейському півострові, Республіці Корея дуже складно знайти рішення, щоб «вовки були ситі і вівці – цілі». На наш погляд, Республіці Корея варто вчинити так:

1) переконати США піти на більш м'який процес денуклеаризації і частково зняти санкції з КНДР;

2) переконати Північну Корею піти на більш рішучі кроки по денуклеаризації;

3) провести дипломатичні переговори з Китаєм і Росією, щоб схилити США до компромісного рішення;

4) подати пропозицію до Ради Безпеки ООН про часткове зняття санкцій;

5) Республіці Корея піти на більш рішучі кроки щодо союзницьких зобов'язань США і почати економічне соціальне і культурне співробітництво з КНДР;

6) переконати Китай та Росію про перевагу вирішення питання денуклеаризації з США – такий хід дасть змогу стабілізувати становище в Північно-Східній Азії;

7) переконатися, що економічне соціальне і культурне співробітництво з Північною Кореєю вкрай необхідні для Республіки Корея;

8) у разі непідтримки з боку США піти на рішучий крок, ігноруючи думку США.

Підбиваючи підсумок, можна зробити висновок, що поліпшення міжкорейських відносин, зрештою, позитивно вплине на вирішення корейської проблеми, якій вже більше 70 років. Настав час зробити більш рішучі кроки як Південній, так і Північній Кореї.

Література:

고유환. 남북 관계 진전으로 북미 협상 견인하는 촉진자 역할 수 행해야. 통일시대, Vol. 160, 서울. 2020. P. 7-8.

Тихомиров З.Д. Корейская проблема и международные факторы 1945 – начало 80-х гг. Москва : «Восточная литература», РАН, 1998. С. 48.

김진환. 3중 제일주의로 부실해진 무대 다지는 북한, 통일시대. Vol. 158, 서울. 2019. P. 27

References

Go Yu Hwan. Nambug gwangye jinjeonyro bugmi hyeobsang gyeoninhaneun chogjinja yeoghal su haenghaeya. Tongil-sidae, Vol. 160, Seoul. 2020. P. 7-8. [in Korean]

Tikhomirov Z.D. Koreyskaya problema i mezhdunarodnyye faktory 1945 – nachalo 80-kh godov. Moskva: "Vostochnaya literatura", RAN, 1998. S. 48. [in Russian]

Gim Jin Hwan. 3-jong jeiljuuilo busilhaejin mudae dajineun bughan, tongil-sidae, Vol. 158. Seoul, 2019. P. 27. [in Korean]

Анотація

Кан Ден Сік. Міжкорейські відносини: сучасний огляд – Стаття.

У статті наводяться дані про ситуацію на Корейському півострові, яка склалася нині. Створення мирного процесу денуклеаризації мало забезпечити незворотний стабільний мирний порядок на Корейському півострові. Але нині склалася непроста ситуація, яка може викликати нову епоху холодної війни. Якщо протягом 2020 р. США і КНДР не дійдуть консенсусу, то, вірогідно, Північна Корея прийме інший шлях, який може загрожувати миру на Корейському півострові. У чому ж суть іншого шляху, який вибере Північна Корея? Це, швидше за все, тісна співпраця з Китаєм і Росією, вибір шляху денуклеаризації «по-північнокорейськи», тобто поетапно, поступово, паралельно. Це означає насамперед значне зміцнення позиції Китаю як у політичній, так і у сфері економіки і безпеки. У такому разі Південна Корея втратить світовий ринок збуту товарів, новітніх технологічних розробок та інновацій. А це означає, що Південна Корея втратить можливість тісного економічного, соціального та культурного співробітництва з Північною Кореєю, що своєю чергою значно ускладнить процес мирного перетворення Корейського півострова і, звичайно, може віддалити процес воз'єднання двох Кореї. Крім того, величезна ймовірність того, що Північна Корея, якщо навіть здійснить процес денуклеаризації, то може зміцнити захист оборони, придбати найновішу зброю з Росії та Китаю. У цій статті також вказується, що Південна Корея стала перед дилемою: сліпо слідувати за сюзником США або, як сказав президент Республіки Корея Мун Дже Ін, знайти свій шлях вирішення дилеми. Також у статті особлива увага приділяється стратегії Південної Кореї, яка полягає в тому, щоб, не утискаючи гідності США,

знайти свій шлях, який вигідний усьому корейському народу. Однак головним питанням, яке розглядається у цій статті, є зміна стратегії Південної Кореї в бік рішучої економічної і соціально-культурної співпраці з Північною Кореєю, незважаючи на міжнародні санкції щодо КНДР. Для цього Південній Кореї необхідно буде виробити спеціальні стратегію, яка б дала змогу, не порушуючи міжнародні правила, дипломатичними методами переконати навколишні країни, насамперед США, що такий шлях буде вигідний всім. Уся складність полягає в тому, що часу на довгі роздуми немає, і тому Республіці Корея, швидше за все, необхідно буде проявити рішучість і переконливість.

Ключові слова: санкції, денуклеаризація, інший шлях, економічна реформа, вирішальна пора.

Summary

Kan Den Sik. Inter-Korean relations: modern review. – Article.

The article provides data on the current situation on the Korean Peninsula. Creating a peaceful denuclearization process was supposed to ensure an irreversible stable peace order on the Korean Peninsula, but today there is a difficult situation that could trigger a new era of the Cold War, if by 2020 the US and North Korea do not reach a consensus, North Korea is likely to take another path that could threaten peace on the Korean Peninsula. What is the essence of another path that North Korea will choose? This is close cooperation with China and Russia, the choice of the “North Korean” path of denuclearization: step by step, gradually, in parallel. This means, first of all, a significant strengthening of China’s position in both the political and economic spheres. In this case, South Korea will lose the world market for goods, the latest technological developments and innovations. This means that South Korea will lose the opportunity for close economic, social and cultural cooperation with North Korea, which in turn will greatly complicate the process of peaceful transformation of the Korean Peninsula and, of course, may delay the reunification of the two Koreas. In addition, there is a high probability that North Korea, even if it carries out the process of denuclearization, can strengthen defense, buy the latest weapons from Russia and China. The article also points out that South Korea is facing a dilemma: blindly follow the US ally or, as the President of the Republic of Korea Moon Jae-in said, find its way to resolve the dilemma. The article also pays special attention to the strategy of South Korea, which is to find a way that benefits all the Korean people, without compromising the dignity of the United States. However, the main issue addressed in this article is the change in South Korea's strategy towards decisive economic and socio-cultural cooperation with North Korea, despite international sanctions against the DPRK. To do this, South Korea will need to develop a special strategy that would allow, without violating international rules, to convince the surrounding countries by diplomatic means and, above all, the United States that such a path will benefit everyone. The difficulty is that there is no time for long reflection, and therefore the Republic of Korea will most likely need to show determination and persuasiveness.

Key words: sanctions, denuclearization, another way, economic reform, crucial time.